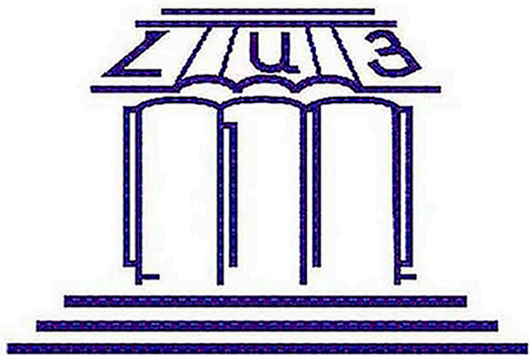

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

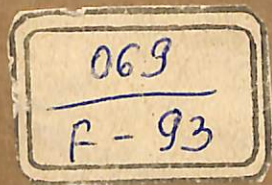
You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Frühling

Frühlingsteleph. Schrift

1938p.

06 JUN 2009

Ա. ԲՈՒԲՆՈՎ

ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐԻ
ՄԱՍԻՆ

069

F-93

ՊԵՏԼՐԱՏ

1931

ՅԵՐԵՎԱՆ

14509

569
F-93
Այս

Ա. ԲՈՒԲՆՈՎ

ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Վոդյուկնի խումբ յեկ հառ՝ արժատեան քանգարանային
առաջին համագումարում:
(1-6 դեկտեմբերի 1930 թ.)

843

1931 8 ԵՐԵՎԱՆ

15323-57

ԹԱՆԳԱՐԱՆԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ

Ընկերներ, հատուկ գործուղումն արգելք է հանդիսանում ինձ անձամբ մասնակցելու Թանգարանային առաջին համագումարի աշխատանքներին:

Թույլ տվեք ինձ ջերմագին վոլջունելու համագումարին մասնակցողներին, իսկ հանձինս նրանց՝ Թանգարանային բոլոր աշխատավորներին, վորոնք մեր չերկրի լաչնածավալ տերիտորիայում տանում են Թանգարանային գործի վերակազմութչան աշխատանքն, ամեն կերպ հարմարեցնելու այն սոցիալիզմի կառուցման կարևորագույն խնդիրներին:

Այդ աշխատանքի լիակատար հաջողութչան համար, վորի նշանակութչունը պատմական շրջանի ներկա պայմաններում չափազանց մեծանում է, անհրաժեշտ է, վոր Թանգարանային մասնակետների կադրերը վերջնականապես թողնեն քաղաքական այն չեզոքութչունը, վորն ամբողջ ճակատով ծավալվող սոցիալիստական արշավի պայմաններում միանգամայն անհանդուրժելի յե է հանդիսանում է ամենադիվալոր խոչընդոտն արմատապես վերակազմելու Թանգարանային վողջ գործը, վորն առաջ է քաշվում ներկայումս իրրե խորհրդային պետական գործունեկութչան հերթական խնդիր այդ ասպարիզում:

Յես հարկադրված եմ նշել, վոր մեր Թանգարանային ցանցն ու Թանգարանային աշխատանքը, ավե-

Հրատ. № 1606

Դրատեպ. № 6351 (բ). Պատ. № 2186. Տիրաժ 1500

Պետհրատի տպարան Ֆերհանում.

լի քան խորհրդային շինարարութեան վորեւ ալ ճշուղ, պահպանել են իրենց մեջ զգալի չափով հետամնացութեան մնացորդներ, կտրվելով շինարարութեան ու պաշտարի այսորվա ակտուալ խնդիրներէ, նրանք պահպանել են իրենց մեջ թանգարանների ներքին կազմակերպութեան մեթոդների արխայիզմ (հնություն), լճացումն ու հնամուտությունը թանգարանային եքսպոզիցիայի խնդիրների մշակման ու լուծման գործում եւ այլն:

Յեւ հեռու չեմ թանգարանային գործի ներկա դրութեան պատասխանատվությունը թանգարանային աշխատավորների կադրերի վրա բարդելու մտքից:

Յեւ անհրաժեշտ եմ համարում այստեղ, թանգարանային այս առաջին համագումարում, շնորհակալություն հայտնել մեր թանգարանների աշխատավորներին այն աշխատանքի համար, վոր տարել են նրանք Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան առաջին տարիներում, հավաքելու ու պահպանելու համար այն արժեքները, վորոնք ներկայումս գտնվում են մեր կենտրոնական ու տեղային թանգարաններում:

Յեւ անհրաժեշտ եմ համարում առանձնապես նշել նաեւ այն անձնուրաց աշխատանքը, վոր կատարել են մեր թանգարանների տեխնիկական անձնակազմերը, վորոնք հաճախ իրենց ուսերի վրա յեն տարել թանգարանային շինարարութեան գլխավոր դժվարությունները Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան նվաճումների համար մղվող պայքարի ծանր տարիներում:

Յեւ այնուհետեւ մեծ վստահութեամբ չեմ կոչ արտի անեմ թանգարանային գործի բոլոր աշխատավորներին, վորպէսզի նրանք պատմական շրջանի ներկա

պայմաններում իրենց մասնագիտական ամբողջ գիտությունը գործադրեն թանգարանային ցանցի ու թանգարանային աշխատանքի հիմնական վերակազմութեան վրա, նպատակ դնելով ամեն կերպ սպասարկել միլիոնավոր աշխատավոր մասսաների մեջ տարվող քաղաքական-կրթական աշխատանքին, պոլիտեխնիկական լուսավորութեան, գիտական-հետազոտական աշխատանքների գլխավոր խնդիրներին, բարձրագույն դպրոցներում մասնագետներ պատրաստելու աշխատանքին, մասսայական դպրոցի պոլիտեխնիկացման խնդրին եւ այլն, այսինքն ամեն կերպ ձգտել—թանգարանը դարձնել սպասարկող պոլիտարիատի դասակարգային կովին ու սոցիալիզմի հաղթական առաջընթացին:

Այս խնդիրն, ինարկե, չի կարելի իրագործել մի տարվա ընթացքում, բայց այնուամենայնիվ հնգամյակի առաջիկա երրորդ տարում մենք կիպ պիտի մոտենանք նրա գործնական իրացմանն ու աշխատենք այդ ասպարիզում հասնել վճռական բեկման:

Այն արգելքները, վորոնց մենք առաջին հերթին կհանգիպենք այս խնդրում, հանդիսանում են՝ թանգարանային աշխատավորների կադրերի անբավարարությունը, թանգարանային շինարարութեան կարելիորագույն պրոբլեմների տեսականորեն թույլ մշակումն եւ անբավարար նյութական բազան, վոր ներկայումս մենք ունենք մեր տրամադրութեան տակ այս գործում:

Վերջին տարիներս կառավարութեանը մի շարք միջոցներ ձեռք առավ թանգարանային գործի ու թանգարանային աշխատավորների նյութական դրութեան ամրապնդելու համար: Մենք ամեն կերպ կաշխատենք պոլիտեխնիկական ավելի եւ բարելավելու դրութեանն այդ

ասպարիզում: Նյութական բազայի չափազանց անբավարար վիճակն ամենագլխավոր խոչընդոտներից մեկն է հանդիսանում թանգարանային ցանցի ու թանգարանային աշխատանքի հիմնական վերակառուցման գործում:

Մակայն թանգարանային ամբողջ շինարարութեան ամենակարևորագույն պրոբլեմը նրա զարգացման ներկա շրջանում հանդիսանում է կադրերի պրոբլեմը: Այդ պրոբլեմի լուծումն անմիջապես պետք է առաջին տեղը գրավի թանգարանային գործի պլանի մեջ:

Սոցիալիզմի թշնամի տարրերի դասակարգային ընդդիմութունն իր արտացոլումն է գտնում մեր կուլտուրական շինարարութեան և այս ասպարիզում: Թանգարանային աշխատավորների մի վտրոշ մասն ընդդիմանում է թանգարանային գործը նոր հիմունքներով վերակառուցելուն: Այս բանն զգալի չափով սրում է թանգարանային կադրերի հարցի լուծումը: Բաց այդ սրումը թանգարանային կադրերի պրոբլեմի գործնական զբոսն ժամանակ չափազանց մեծանում է՝ թանգարանային ցանցի վերափոխման կապակցությամբ:

Վերջին տարիներս ավելի ու ավելի մեծ նշանակություն են ստանում գալառագիտական թանգարանները: Տարեց-տարի անընդհատ ավելանում է թանգարանների այցելուների թիվը: Յեթե 1928/29 թվին ՌՍՖՍՀ Լուստոպոլմատի թանգարաններն ունեցել են մոտ 13 միլիոն այցելուներ, ապա 1929/30 թվին նրանց թիվն անցել է 18 միլիոնից:

Մենք պետք է ամրապնդենք և կամրապնդենք կենտրոնական մասնագիտական թանգարանների (պատմական, գեղարվեստական, ժողովրդագիտական և այլն) գոյություն ունեցող ցանցը:

Մենք պետք է հիմնովին բարելավենք և կրթելավենք մեր գալառագիտական թանգարանները: Մենք պետք է ունենանք պոլիտեխնիկական թանգարանների նոր ցանց, վորոնց մի մասը կմտնի գալառագիտական թանգարանների կազմի մեջ, իսկ մի մասը գոյություն կունենա իբրև ինքնուրույն թանգարաններ: Յեւ պետք է աշխատել, վորպեսզի սոցիալիզմի կառուցման ամեն մի գործնական քայլ՝ լերկում, շրջանում, թե հանրապետությունում մեջ, անմիջապես իր արտացոլումը գտնի թանգարանում:

Մենք պետք է աշխատենք, վորպեսզի լերկրաբանական նոր հետազոտությունների արդյունքները, հումուկի նոր տեսակները, սոցիալիստական ինդուստրիալի գործարանների, խորհրդայինությունների ու առաջավոր կուլտուրությունների նոր արտադրանքներն իբրև եքսպոնատ ցուցադրվեն մեր գալառագիտական թանգարաններում:

Սոցիալիստական վերակառուցման շրջանում գոյություն պիտի ունենա թանգարանների միասնական մի ցանց, իրենց հիմնական մասերում որդանապես կապված իրար հետ: Յեւ այս տեսակետից թանգարանային աշխատավորների նոր կադրերի հարցն ստանում է առաջնակարգ կարևորագույն նշանակություն: Նրանք՝ այդ կադրերն իրենց վրա պիտի վերցնեն պաշարը նոր թանգարանի համար, թանգարանային նոր ցանցի համար, թարգարանի նոր ներքին կազմակերպություն համար և թանգարանային նոր եքսպոզիցիայի համար, վոր հիմնված լինի մատերիալիստական գիտելիքի վրա սկզբունքների վրա:

Թանգարանը պետք է լինի կուլտուրական հեղափոխության գործիքներից մեկը:

Թանգարանը պետք է լինի դիալեկտիկական մտ-
տերիալիզմի սկզբունքների գերազույն գիտական ար-
ժեքի պարզ ցուցանիշն ու պրոպագանդիստը. իսկ դրա
համար նա պիտի կազմակերպված լինի այդ սկզբունք-
ների հիման վրա:

Թանգարանների վերաբերմամբ այդպիսի պահանջ
դնելուց հետո պետք է նախազգուշացնել Թանգարա-
րանային աշխատավորներին այն դժվարությունների
մասին, վոր պիտի հանդիպեն նրանք Թանգարանների
այդպիսի ներքին վերակազմության գործում, պետք է
հիշեցնել այդ վերակազմությունն իրագործելիս լուրա-
քանչյուր տիպի Թանգարանի առանձնահատկություն-
ները խնամքով հաշվի առնելու անհրաժեշտություն
մասին և այդ գործին թեթև վերաբերմունքից սպառ-
նացող վտանգի մասին, վորը կարող է անվանարկել
վերակազմության դադարի անգամ:

Կուսակցական-Թանգարաններ մեզ հարկավոր չեն:
Մենք պիտի խորտակենք լետադեմ հնամուլությունը
Թանգարանային շինարարության մեջ: Բայց մենք ա-
ռանձնապես Թանգարանների զարգացման ներկա շըր-
ջանում չպետք է թույլ տանք Թանգարանային գոր-
ծի վերակառուցման խնդրի գեհեկացումն ու թեթև մո-
տեցումը դեպի նրա գործնական լուծումը:

Այս ամենն առանձնահատուկ նշանակություն են
ստանում, չերբ ի նկատի չենք առնում մեր ներկայիս ու-
նեցած Թանգարանային մասնագիտական կադրերի առ-
կա դրությունը:

Մեր Թանգարաններն ունեն կադրեր Թանգարա-
նային հին աշխատավորներից, վորոնք հաճախ լավ
հասնաչում են «իրերը», վոր Թանգարանային գործի

համար ահադին նշանակություն ունի, բայց միաժա-
մանակ հաճախ շատ հեռու յեն մարքսիզմից, յերբեմն
նույնիսկ թշնամի նրան:

Իսկ մեր Թանգարանային չերիտասարդութունը
դեռ միանգամայն տնքավարար չափով է ճանաչում
«իրերը», մի շարք դեպքերում դեռ չի տիրապետել իր
մասնագիտությունը:

Թանգարանային կադրերի այդպիսի դրությունը
ափելի ևս ընդգծում է այդ պրոբլեմի նշանակությունը
Թանգարանային ամբողջ շինարարության համար:

Անհրաժեշտ է մեզ ծավալել մեր Թանգարանների
համար մասնագետների նոր կադրեր պատրաստելու
գործը, մասնագետներ, վորոնք իրենց անձի մեջ միաց-
նեն մարքսիզմը Թանգարանային տվյալ մասնագիտու-
թյան հետ, լինեն կազմակերպողներ Թանգարանի՝ իը-
րե կուլտուրական հեղափոխություն գործիքներից մեկի:

Թանգարանային մասնագետների նոր կադրերը
կարողություն պիտի ունենան դիտելու և ուսումնասի-
րելու իրերը նրանց դիալեկտիկական զարգացման տե-
սակետից:

Այս խնդիրը վեչ մի կերպ չի կարելի հաշտեցնել
դատարկ խոսքով մարքսիզմ-լենինիզմը յուրացնելու և
լուկ ձևականորեն նրան «տիրապետելու» հետ, վոր վո-
րոշ դեպքերում նկատելի չէ մեր Թանգարանային աշ-
խատավորներ պատրաստող վուդերում: Թանգարանա-
յին կադրեր պատրաստելու այս կողմի վրա անհրաժեշտ
է լուրջ ուղղորդություն դարձնել:

Մեր Թանգարանային կադրերի պրոբլեմը ներկա-
յումս առաջնակարգ նշանակություն ունի: Թանգարա-
րանային առաջին համագումարը պետք է ընդգծի այդ

պրոքթիմի լուծման գործնական ուղին, դնելով այն
 թանգարանային շինարարության զարգացման տվյալ
 հտապի կարևորագույն խնդիրների կապակցությամբ
 վերակառուցողական շրջանի պայմաններում:

Թանգարանային առաջին համագումարին ցան-
 կանում եմ հաջողութուն իր աշխատանքների մեջ:

Ժողովրդական Լուսավորության կոմիտեի Ս. Բուրնով

29/XI 1930 թ.

Վյազմա.

ՅԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐԸ ՆԵՐԿԱ ԵՏԱՊՈՒՄ ¹⁾

Ընկերներ, յես հնարավորություն չունեցա ան-
 միջապես մասնակցելու թանգարանային առաջին հա-
 մագումարի աշխատանքներին, բայց ուշիւուշով յես
 հետևում եյի, ինչպես ղեկուցումների ընթացքին, վո-
 բոնք դուք լսում եյիք աշտոնով համագումարում, ուն-
 պես ել մտքերի փոխանակության, վոր տեղի եյին ու-
 նենում այդ ղեկուցումները շուրջը, թեև, իզեպ տասն,
 մտքերի փոխանակության սղապրությունը տարվում
 եր բավական անբավարար ու չափազանց ուշանում եր:

Ներկա համագումարը մենք անվանում ենք թան-
 ցարանային առաջին համագումար: Ասում են՝ մի քանի
 տարի առաջ տեղի չե ունեցել ինչ վոր թանգարանա-
 չին համագումար, թե թանգարանային խորհրդակցու-
 թյուն, սակայն ինչ վոր ե, այդ համագումարն անցել
 ե միանգամայն անհետ և ինձ ստացին, վոր նրա գո-
 յությունը վերականգնելու համար թերևս կարելի
 հասուկ պեղումներ կատարել: Սակայն հաղիվ թե դրա
 կարիքն զգացվի, մանավանդ, վոր թանգարանային հա-
 մագումարը, վորի աշխատանքները մենք վերջացնում
 ենք այսօր, սկիզբ պիտի գնի և հավանորեն կգնի
 այնպիսի թանգարանային աշխատանքի, վորը թան-
 ցարանային շինարարությունը վերջնականապես հանի

¹⁾ Ճառ, արտասանած առաջին թանգար. համագումարում
 29/XI 30 թ.:

այն պաշտօնական կառույցներին, նույնիսկ փակազդիններին, վորոնց մեջ նա գտնվում էր մինչև վերջին ժամանակներս:

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը թանգարանալիքն զանձները կորդեց շահագործողների ձեռքից ու մատչելի դարձրեց այն ամենալայն աշխատավոր մասաներին: Մակայն թանգարանային աշխատանքի այդ շրջանն, ընկերներ, զուգադիպեց այնպիսի մի մոմենտի խորհրդային պետության պատմության մեջ, յերբ մեր բոլոր շանքերը՝ մեր յերկրի միլիոնավոր բանվորների ու գյուղացիության, կենտրոնացած էին գլխավորապես այն խնդրի շուրջը, վորպեսզի լուծարվեն թարկենք ազնվականների հողատիրությունն ու հիմքից կործանենք կապիտալիստական դասակարգերի տնտեսական տիրապետության ապարատը: Լենինն ասում էր այն ժամանակ, թե նոր տնտեսական կազմ դեռ չի յեղել, վոր նա դեռ նոր է «հիմնավորվում» — ինչպես արտահայտվում էր նա: Պետք է ասած, որ Լենինն, որինակ, նույն կերպ արտահայտվեց դրություն մասին քաղաքացիական կռիվների վերջին, յերբ 1921 թվին ասաց, թե «մեզանում իսկական մոտեցում սոցիալիստական տնտեսությանը, նրա հիմքի կառուցմանը» — չկա: Ներկայումս մենք հեռու չենք այդ ժամանակներից, ներկայումս մենք սոցիալիստական շինարարության բոլոր ասպարեզներում իսկապես հասել ենք հսկայական բարձրության: Մենք վորք ենք զրել սոցիալիզմի շրջանը: Մակայն, մինչդեռ սոցիալիստական շինարարության բոլոր ձյուղերում մենք հասել ենք այդպիսի բարձրության, զժբախտաբար պետք է նշել, վոր թանգարանները շատ յերկար կանգ առան իրենց զարգացման

նախկին աստիճանի վրա, նրանք չափազանց յերկար կանգ առան այնպիսի մի շրջանում, վորպիսին սոցիալիստական բոլոր ձեռնարկներն իրենց հանրագումարով շատ վաղուց անց են կացել արդեն:

Յես դարձյալ կարևոր եմ համարում կրկնել այն, ինչ ասացի իմ վոդշուլնի խոսքի մեջ, այն՝ վոր յես հեռու չեմ այդ բանում թանգարանային աշխատավորներին մեղադրելու մտքից: Յես կարծում եմ, վոր այդ խնդրում պատասխանատվությունն առավելապես ընկնում է ժողովրդական Լուսավորության կոմիտարիատի այն մարմինների վրա, վորոնց ձեռքին է յեղել թանգարանային ամբողջ գործի անմիջական հսկողությունը: Յես կասեյի, վոր «սոցիալիզմն» այստեղ թողել է մեզ մի վատթար ժառանգություն, վորի հետքերը դեռ մինչև ուր ել կենդանի յեն թանգարանային շինարարություն մեջ: Ներկայումս մենք դեռ շատ հեռու յենք թոթափելուց թանգարանային անցյալի այն ժառանգությունը, այն հետամնաց թանգարանային համոզությունը, վորն այսքան յերկար ժամանակ հնարավորություն չտվեց ու աշխատել դեռ թույլ չի տալիս թանգարանային շինարարությանը հավասարվելու սոցիալիստական շինարարության հիմնական ձյուղերին: Վերջին տարիներս ինձ հաճախ է վիճակվում դավառներում շփվել թանգարանի գործնական կյանքի հետ: Շրջապակելով ՌՍԽՖՍՀ ու վոդշ Միություն ամենահեռավոր շրջանները, յես ացեղեցի յերկրային, շրջանային ու հանրապետական թանգարանները: Յեմ ինձ համար այժմ միանգամայն ակներև է, վոր հին հետադեմ-համոզական ժառանգությունը թանգարանային շինարարության ասպարիզում թանգարանների այդ ցանցի վրա հայտնաբեր-

կռիվները շրջանի և սոցիալիստական շինարարութեան վերջին տարիների քաղաքական կարեկատուութեան (ծաղրանկարը) ևս ցուցաբերվի Տրետյակովից, ընդ սմին անպայման լավագույն որիգինալներով (քնանկարներով):

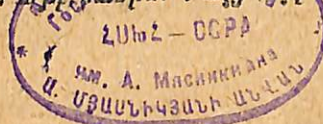
Մեծ դժվարութիւններ չեմ տեսնում յետ արտեր: Համագումարում մի շարք ճառախոսներ դուրս յեկան այն բանի դեմ, թե չի կարելի խորհրդային դանդախ հիմնարկութիւններից ու թանգարաններից հանել գեղանկարչութեան ու քանդակագործութեան համապատասխան լավագույն որինակները, մեր կենտրոնական գեղարվեստական թանգարաններում և առաջին հերթին Տրետյակովիցում տեղավորելու համար: Ժողովըրդական Լուսավորութեան կոմիսարիատը մտադիր եւ լուսակա ժամանակներում մի շարք քայլեր անել, վերապահել հաջողեցնել հրատարակել տալ համապատասխան կառավարչական գեղերտ: Ծառախոսներից վոմանց առարկումներն այդ որինակներն հանելու առաջարկի դեմ յետ համարում եմ միանգամայն սխալ, ըստ էությունը նրանցից թանգարանային սեպարատիզմի հոս և փչում:

Մենք ամենքս միասին պետք է աշխատենք, ինչպէս մեր կենտրոնական գեղարվեստական թանգարանները կարողանան բավարար չափով պարզ արտացոլել խորհրդային գեղանկարչութիւնը, խորհրդային քանդակագործութիւնը ընդհանրապէս ու խորհրդային քաղաքական կարեկատուութեան մասնավորապէս, իրենց դարգացման բոլոր շրջաններում: Տառացի կերպով խախտողութիւն է թանգարանային գործի աչապիսի վարումը, յերբ նրա հետեանքով մեր կենտրոնական նկար-

չական գալերեայն չունի եքսպոնատներ, վորոնք արտացոլելին գեղանկարչութեան, քանդակագործութեան և այլն զարգացումը Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան հետագա տարիներում: Յետ նամակներ ունեմ, վորոնց մեջ գերագույն դարմանք են հայտնում հատկապէս այն առթիվ, վոր մեր կենտրոնական-գեղարվեստական թանգարանները խորհրդային գեղարվեստի բաժանմունքներ չունեն: Մենք պետք է վերջ դնենք այս բանին: Վերջին կիսամյակում այս ուղղութեամբ քիչ-միչ բան արված է և արվում է Տրետյակովի գալերեյում, բայց դեռ շատ քիչ: Միքանի գաղառագիտական թանգարանների ու Տրետյակովի որինակները, վորոնց մասին յետ խոսեցի այստեղ, հենց միայն պատահամբ ձեռքս տակ ունեցած մեր թանգարանային գործի տարրական բացերի իլլուստրացիաներ: Իհարկե, պետք է վերացնել դրանք, այդ մասին, ասենք, չերկար խոսելու կարիք ել չկա:

Սակայն, պետք է ասել, վոր այն պահանջները, վորոնց մասին յետ նոր խոսեցի,— դրանք միանգամայն բավարար չեն: Դրանք սոսկ ուղղումն են անցյալի ամենապղծեցողիչ ու ամենաանթույլատրելի սխալների— և միայն այդքան: Մենք ներկայումս չենք կարող ու չալիտլ սահմանափակվենք, իհարկե, միայն այդ կարգի միջոցառումներով:

Խուլտուրական հեղափոխութիւնը դեռ չի հասել մեր թանգարանների պատերին: Յետ չեմ ժխտում, վոր վերջին տարին մենք ունենք աներկբայելի առաջխաղացումներ: Թանգարանային այս համագումարը, վոր ներկայիս մենք լսենք, բավական ցայտուն կերպով վկայում է այդ մասին: Բայց, այդ առաջխաղացումները

15323-57

շատ քիչ են: Դրանք չեն վերացնում այն դրութիւնը, վոր կուտուցական հեղափոխութիւնը դեռ չի գլորվել մինչև մեր թանգարանների պատերը: Սոցիալիզմի մեր յերկրում կառուցման ներկա շրջանը բոլորովին նոր կերպով և դնում թանգարանների հարցը: Սոցիալիստական շինարարութիւն—դա պրոլետարական պետութեան զանազան դործնական միջոցառումների հսկայական համախմբումն է, դա պրոլետարիատի դասակարգային կռիւի շրջանն է, դա դործնական իրացումն է նրա սոցիալիստական արշավի, նախ սոցիալիզմի կառուցման ու դասակարգային կռիւի զանազան կարևորագոյն մասերում, իսկ ապա վերջին տարում—նաև ամբողջ ֆրոնտում: Մենք այժմ հասել ենք այնպիսի շրջանի, յերբ սոցիալիզմի կառուցման դործում գտնվում ենք արդեն հսկայական բարձրութեան վրա: Յեւ մենք պիտք են աշխատենք, վորպէսզի թանգարանային շինարարութիւնն որգանապէս միավորվի այդ սոցիալիստական միջոցառումների ընդհանուր գումարին, դառնա մի մասնիկը սոցիալիստական շինարարութեան, մի մասնիկը սոցիալիստական արշավի: Մենք ներկայիս արդեն չենք կարող բավարարվել այն միջոցառումներով, վորոնք միանգամայն ընդունելի կարող էլին համարվի վերականգնման շրջանում: Սոցիալիստական շինարարութեան ասպարիզում ձեռնարկված բոլոր միջոցառումների հսկայական ծավալումը, նրանց թվում եկուլտուրական միջոցառումները պահանջում են թանգարանային գործի բոլոր դործնական խնդիրների նոր ձևակերպում: Լենինը մի ժամանակ Ն. Կ. Կրուպսկայայի պոլիտեխնիզմի վերաբերմամբ առաջադրած թեզիսների մասին արած իր նկատողութիւնները մեզ

տառն է, վոր մենք պետք է ձեռնարկենք մի շարք «ներկայիս արդեն մեզ մատչելի միջոցների պոլիտեխնիկական կրթութեան վերաբերմամբ», և ի թիւս այդ միջոցների նա իմիջի այլոց նշել է և հայտնի միջոցառումներ, ինչպիսիք են՝ «պոլիտեխնիկական կրթութեան վերաբերյալ փոքրիկ թանգարանների կառուցումը, գնացքների, շոգենավների և այլն»: Ահա թե ի՞նչպէս եր դնում այս հարցը Լենինը, մոտ տասնութ տարի: Բայց, ընկերներ, այդ տասն տարին հո բոլորովին անհետ չանցավ, այդ տասն տարին հանդիսանում է Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան նվաճումների համար մղվող հսկայական կռիւի շրջանը, դա սոցիալիստական հսկայական նվաճումների տասնամյակն է:

Ներկայիս մենք վտար ենք դնում սոցիալիզմի շրջանը, աշխատանք ենք տանում կապիտալիստական տարրերի դեմ ամբողջ ֆրոնտով ծավալվող սոցիալիստական արշավի պայմաններում: Յեւ մենք այժմ ամհնապարզ ու վորոշ կերպով պիտի ասենք, վոր ինչու տրիալ նոր հսկաների շինարարութեան այն ահազին թափը, վոր ներկայումս ծավալվում է մեր ամբողջ տերիտորիայում, նոր խորհանտեսութիւնների, մեքենատրակտորային կայանների շինարարութիւնը, դուրսացիական տնտեսութիւնների կոլեկտիվացման հսկայական թափը, կուլտուրական հեղափոխութեան վերելքը նոր աստիճանի վրա,—այս բոլորը պիտի պահանջեն մեզինից վե՛չ միայն այն, վոր մենք համապատասխան կերպով վերակազմենք արդեն գոյութիւն ունեցող թանգարանային ցանցը, այլ և այն, վոր մեր առաջ արդեն դրել ենք թանգարանային նոր ցանց ստեղծելու խնդիրը:

Մեզ պետք կլինեն ամենից առաջ նոր պոլիտեխնիկական, բնա-պատմական, մանկավարժական, տնտեսական և ընդհանուր դավառագիտական թանգարաններ: Նրանք իրենց հատուկ մեթոդներով պիտի սպասարկեն մասնաշաղկապ կարիքներին, նույնպես և բարձրագույն դպրոցի,—պոլիտեխնիկական սկզբունքների վրա վերակառուցվող սկզբնական ու ավելի բարձր դպրոցի պահանջներին, հեռակա կրթութեան և այլն:

Պետք է ուղղակի ասել, վոր յեթե մենք այնքան դժվարութեամբ ենք մոտենում այն հարցին, թե ինչպես գծենք թանգարանային հին ցանցի վերակազմութեան ուղիները, ապա նոր թանգարանի շինարարութեան վերաբերմամբ մենք պիտի հանդիպենք թերևս ավելի մեծ դժվարութեաններ: Բայց միևնույն ժամանակ վորոշ կետերում այստեղ մեր ձեռքերն ավելի ազատ կլինեն ու մենք ավելի նախապատրաստված կլինենք շինարարական այս նոր դործի համար:

Կառուցել բոլորովին նոր թանգարաններ, վորոնք մեզ հարկավոր են ներկայիս, յերբ աշխատանք ենք տանում ամբողջ ճակատով սոցիալիստական արշավ ծավալելու լողունդի տակ, իհարկե, վորոշ նկատառումներով ավելի հեշտ է, քան հին թանգարանները վերակազմելը: Սակայն այստեղ յիս ձեռք պիտի նախադուշացնենք, վորպեսզի վնչ մի մտապատրանք առաջ չգա,—վոր այնուամենայնիվ հիմնական խնդիրը, վոր կանգնած է մեր առաջ մոտավոր շրջանում,—դա թանգարանային հին ցանցի վերակառուցման խնդիրն է, ըստ վորում մենք, դժբախտաբար, դեռ չենք հասել այն կետին, վոր ներկայումս արդեն գործնականապես

կարողանալինք մեր առաջ դնել լայն կերպով ու կատարելապես սարքավորված թանգարանային նոր ցանցի կառուցման խնդիրը:

Սակայն այսուրև համար չդնելով այդ հարցը, մենք այնուամենայնիվ չենք կարող հրաժարվել նրանից նույնիսկ այս առաջին հնգամյակի պերսպեկտիվի մեջ: Այնպիսի հսկաներն, ինչպիսիք են Ստալինգրադի տրակտորշինը, Դնեպրոստրոյը, Մագնիտոստրոյը, Նիժնեդոնոյի ավտոշինն ու մի շարք այլ հսկա գործարաններ՝ սկիզբ կդնեն, իհարկե, մարդկային ահագին նոր կուտակումներ, այսինքն կորիզ կդառնան նորա-նոր քաղաքների: Յեւ յեթե մենք այդ քաղաքների վերաբերմամբ ներկայիս հարց ենք դնում, թե ինչպես պետք է կազմակերպել այնտեղ դպրոցական ցանցը, ինչպես պետք է կառուցել այնտեղ մի շարք հիմնարկների մասնաշաղկապ-կուլտուրական աշխատանքի համար, ապա միանգամայն բնական է, վոր հենց այդ կապակցութեամբ ել այժմ արդեն պետք է դնել և նոր թանգարանային շինարարութեան պլանի խնդիրը:

Սակայն, ընկերներ, մենք ունենք վոչ միայն նոր սոցիալիստական ինդուստրիալ հսկաների շինարարութեան, այլ արդեն ունենք նաև շինարարութեան ահագին ծավալումն այնպիսի հետևողական-սոցիալիստական տիպի ձեռնարկներ, ինչպիսիք են խոհանոց-տեսութեաններն ու տրակտորային կայանները: Յեթե մենք մեր թանգարանային գործում դանդաղ առնենք այդ հետաքննարկները, ապա անուղղելի սխալ գործած կըլինենք: Մեզ անհրաժեշտ է, վոր մեր գավառագիտական թանգարաններն առաջին հերթին աշխատեն ձեռք բերել իրենց յերկրային ու շրջանային խորհրդային

մաքմիններէց հատուկ վորոշում այն մասին, վոր ամեն մի նոր արտադրանք, վորն այս կամ այն չափով աչքի կընկնի իր աշակցութեամբ սոցիալիզմի առաջնութեամբ տվյալ տերիտորիայում, անհապաղ իր արտադրումը գտնի համապատասխան եքսպոնատի ձևով, վորը պարտադիր կարգով ստացվի մեր գավառագիտական, շրջանային ու հանրապետական թանգարաններում:

Մենք պետք է աշխատենք, վորպեսզի ԽՍՀՄ կառավարութիւնն այս առթիւ հատուկ վորոշում կայացնի: Յեթե մենք որենք ունենք, վորի համաձայն մեր բոլոր նշանավոր գրադարաններին պարտադիր կերպով տրվում է լույս տեսնող ամեն մի գրքից մի որինակ, ապա թող վորոշում լինի նաև պարտադիր եքսպոնատի վերաբերմամբ մեր գավառագիտական, շրջանային ու հանրապետական թանգարաններին համար (ծափահարութիւններ):

Բացի այս կոնկրետ ցուցմունքից, չես չես կամենա ալստեղ զբաղվել զանազան ընդհանուր ցուցումներով այդ ասպարիզում, ըստ վորում չես համարում եմ դա պրակտիկայի գործ, թանգարանային գործնական աշխատավորների գործ: Թանգարանային գործի գործնական աշխատավորները պետք է գտնեն զանազանակալ գործնական ուղիներ, վորպեսզի հոգուտ թանգարանային գործի, հոգուտ թանգարանային ցանցի ամրապնդման, նրանց ներքին կազմակերպման ու թանգարանային եքսպոզիցիայի ուղիղ դրման, ոգտագործվեն բոլոր ունալ հնարավորութիւնները, վոր կստեղծվեն տվյալ լերկրի ու շրջանի սոցիալիստական շինարարութեան ոգդիով առաջընթացման հետևանքով:

Գավառագիտական թանգարանները պետք է աշխատեն, վորպեսզի իրենց պատերի մեջ արտացոլեն նաև գյուղի կոլեկտիվացման պրոցեսի հիմնական ետապները:

Յես միանգամայն, ընկերներ, հեռու յեմ, իհարկե, այն մտքից, թե մենք վարող ենք նոր թանգարանային հանգանակութեամբ պարապել միմիայն ժողովրդական-տնտեսական բնույթ կրող շինարարութեան վերաբերմամբ:

Ամենեւին վոչ: Կուտուրական շինարարութեան մի շարք ասպարեզներ պետք է այս կամ այն չափով իրենց արտացոլումը գտնեն մեր թանգարաններում: Անպայման պիտի ապրեն, ամապնդվին ու զարգանան և Հոկտեմբերյան հեղափոխութեան հաղթանակից հետո առաջ յեկած հեղափոխութեան թանգարանները: Յես գերադասում եմ, վորպեսզի այդ «արտացոլումները» կատարվեն գլխավորապես, չեթե կարելի չե՝ ալսպես արտահայտվել, կենդանի եքսպոնատներով:

Չի կարելի հակաճառել, իհարկե, և դիագրամների ու լուսանկարների դեմ, սակայն պետք է աշխատել ձեռք բերել կոնկրետ իրեր: Չե վոր մենք թանգարանը մտապատկերում ենք իբրև համապատասխան ձևով կազմակերպված կենդանի եքսպոնատների մի հավաքածու: Այնպիսի թանգարաններ, ուր զետեղված են բացառապես, կամ գրեթե բացառապես միայն դիագրամներ ու լուսանկարներ, այդպիսի թանգարաններ մեղ պետք չեն (ծափահարութիւններ):

Մեզ պետք է, վոր թանգարանը հանդիսանա կազմակերպած ժողովածու այնպիսի իրերի, վորոնք սերտ կերպով կապված են պրոլետարիատի դասակարգային կռիւի ու սոցիալիզմի շինարարութեան հետ այս պատմական հզոր շարժման բոլոր ասպարեզներում:

Մյս տեսակի թանգարանների վրա յես կանգ առա այսպես մանրամասն վրչ նրա համար, վոր վորեւեւ չափով նպատակ ունեւ անտես առնելու մասնագիտական-պատմական թանգարանները, կամ անգիտանալ «պատմական մոտեցման» նշանակութիւնը մասնագիտական ու կոմպլեքսային թանգարաններում: Յետ անում եմ բացատրական այն նպատակով, վոր ձեր ուշադրութիւնը կենտրոնացնեմ ամենից առաջ ու գլխաւորապես թանգարանային գործի այդ կողմի վրա և թանգարանային ցանցի այդ մասի վրա:

Լինինն ասել և, թե չերիտասարդութեան կրթութիւնն ու դաստիարակութիւնը սերտ կերպով կապւած պիտի լինի «նրանց մասնակցութեամբ բոլոր աշխատավորների ընդհանուր կռիւն շահագործողների դեմ»: Յեթե ուղիղ և այդ չերիտասարդութեան կրթութեան ու դաստիարակութեան վերաբերմամբ, չեթե այդ ուղիղ և դպրոցների վերաբերմամբ, ապա ուրեմն ձիշտ նույն կերպ ուղիղ և այդ նաեւ թանգարանների վերաբերմամբ, ըստ վորում թանգարանը—դա վրչ միայն կուտուրական շինարարութեան նշանավոր գործիքներից մեկն և, այլև ամենաուժեղ կերպով ազդող ու ոժանդակող միջոցներից մեկն և մեր ժողովրդական կրթութեան ամբողջ ցանցին—սկսած մասսայական դպրոցից ու վերջացած մեր համալսարանների ցանցով: Յեւ յեթե մենք դպրոցների վերաբերմամբ, վորոնք պիտի տան մեզ նոր մարդուն, դպրոցների, վորոնց մենք պատկերացնում ենք պոլիտեխնիկական սկզբունքների վրա հիմնված միայն,—իսկ պոլիտեխնիզմը կոմունիստական դաստիարակութեան սիստեմի մի մասն և միայն, — չեթե մենք ալստեղ ուսացինք, վոր այդ կրթու-

թիւնը սերտ կերպով կապւած պիտի լինի բոլոր աշխատավորների ընդհանուր կռիւի հետ ընդդեմ շահագործողների, ապա այդ պարտադիր և և թանգարանների համար, չերք կատարեն նրանք այն ընդհանուր կուտուրական դերը, վոր դարձնում և նրանց կուտուրական հեղափոխութեան գործիքներից մեկը: Դա միաժամանակ պարտադիր և թանգարանների համար և այն տեսակետից, վոր նրանք պիտի կատարեն մի ամբողջ շարք ոժանդակող խնդիրներ, նոր դպրոցի համար մղվող պայքարում, նոր դպրոցի, վոր պիտի տա մեզ նոր մարդուն: Մենք ներկայիս հսկայական կռիւ ենք սկսել պոլիտեխնիկական դպրոցի համար, մենք այդ կռիւի մեջ ներգրավել ենք տասնյակ հազարավոր, հարյուր հազարավոր բանվորներ: Այժմ, յերբ լինում ես տեղերում, շրջաններում, պարզ ու վորոշ տեսնում ես, թե ինչպես մենք ներկայիս արդեն կարող ենք ձեռքով շոշափել այդ շինարարութիւնը նոր, աշխատավորական-պոլիտեխնիկական դպրոցի, վորը կտա մեզ վրչ թե տիրացուներ, այլ սոցիալիստական աշխատանքի իսկական մարդիկ:

Յեւ, իհարկե, չեթե մենք այդպես ծավալում ենք այդ կռիւը պոլիտեխնիկական դպրոցի համար, ապա միանգամայն բնական և, վոր ամբողջ ցանցը բոլոր տեսակի, ձևի ու վորակի թանգարանների՝ անմիջապէս մտնեն այդ աշխատանքի մեջ: Այն ժամանակ կստացվի այնպիսի սերտ կապակցութիւն այդ վերաշինվող դպրոցի ու թանգարանային ցանցի մեջ, վորը չափազանց ուշադրաւ կլինի և՛ դպրոցի համար, և՛ թանգարանների վերաշինութեան համար այն նոր սկզբունքների հիման վրա, վորոնցով այնքան ուշադիր ու

արդունաւեալ կերպով զբաղվեց թանգարանային առաջին համադումարը:

Լենինն ասել է, վոր յերիտասարդութեան կրթութեանն ու դաստիարակութեանը կապված պիտի լինի ճշմարտութեանն ու գյուղացիների աշխատանքի հետ: Մենք պետք է թանգարանային դործն էլ կապենք ճշմարտութեանն ու գյուղացիների հետ: Ընդ վորում, պետք է աշխատանքն ու պիտի վոր թանգարանները վոր միայն, լեթե կարելի չի այսպէս արտահայտել, պատկերով կերպով ընդունեն արդյունքներն ու արտադրանքներն առաջ ընթացող սոցիալիզմի, ալ վորպէսզի նրանք ներգրավելով իրենց մեջ իրեն եքսպոնատ աշխատանք, ինչ վոր նոր է մեր սոցիալիստական շինարարութեան հսկա աշխատանքի մեջ, կարողանան այդ նորի վրա ամրապնդելով իրենց հիմքերը, ակտիվ կերպով մասնակցել հենց սոցիալիստական շինարարութեան պրոցեսին, ոգնելով նրա թափին, ոգնելով սոցիալիզմի ամրապնդմանն իր առաջընթաց շարժման յուրաքանչյուր հոսանքով:

Այս տեսակետից նույնպէս միանգամայն պարտաւորեցուցիչ է թանգարանի համար այնպէս դասավորել իր աշխատանքը, վոր նա նույնպէս միացած լինի բանվորների ու գյուղացիների աշխատանքի հետ: Բանվորների ու գյուղացիների աշխատանքը—գալիս ընթացական բան է, դա միանգամայն կոնկրետ բան է, վոր ներկայիս արտահայտվում է տասնյակ ու հարյուրավոր խորհրդարանային ձեռնարկներով, տասնյակ ու հարյուրավոր նոր խորհրդարանային ձեռնարկներով ու մեքենա-արտադրութեան կաշաններով, միլիոնավոր գյուղատնտեսական արտադրութեամբ, կոմունիստներով, նոր

գործողներով, կուլտուրական նոր հիմնարկներով և այլն:

Պիտի կարողանալ այնպէս կազմակերպել կամ, ալ լի ճիշտ, այնպէս հիմնականորեն վերակազմել թանգարանային հին ցանցը, վոր նա սերտ կերպով կապված լինի բանվորների ու գյուղացիների աշխատանքի հետ սոցիալիզմի ներկա շրջանում, մեր սոցիալիստական աշխատանքի այն շրջանում, վորը մենք անվանում ենք «նեպի վերջին շրջան»:

Լենինը յերիտասարդութեանն ուղղած իր ճառի մեջ ասել է և աշխատեալարգային կոնկրետ շարունակվում է և մեր խնդիրն է բոլոր շահագրգռութեանները հպատակեցնել այդ կոնկրետին: Լենինյան այս դրութեամբ մենք առանձնապէս ի նկատի պետք է ունենանք ներկա շրջանի պայմաններում, սոցիալիստական արշավի ծավալման ընդդէմ կապիտալիստական տարրերի, մեղ դասակարգային թշնամի տարրերի հակահարձակման և յերկրում դասակարգային կոնկրետ պայմաններում:

Այ, դուք հենց նոր կատարեցիք միանգամայն որինական մի անգամահատութեան, արտաքսելով այս դահլիճից պրոֆեսոր Աղեբեկին: Դուք այստեղ թանգարանային աշխատավորների համագումարում կարողացաք հասկանալ, վոր դասակարգայնորեն կոնկրետ շարունակվում է, և կարողացաք պատժել այն մարդուն, վորը համարձակվեց դուրս գալ այստեղ այնպիսի հայեցակետով, վորը դասակարգայնորեն թշնամական է մեզ՝ պրոլետարական պետութեանն ու նրա աշխատավորներին: Յեւ հուսով եմ, վոր թանգարանային առաջին համագումարում վարվելով այդպէս, զուր կկարողանաք ձեր ընթացիկ գործնական, յերեմի շատ ծանր

աշխատանքի ժամանակ ել տեղերում աշալուրջ կերպով վորոշել դասակարգային թշնամուն, ինչպես դուք արեք այդ աշատեղ, թանգարանային առաջին համագումարում³ (ծափահարութիւններ):

Դատելով ըստ սղագրութեան, դուք ինքներդ աշատեղ բարբառել եք բավական մեծ քանակութեամբ բավական անախորժ բաներ այն հիմնարկներին վերաբերմամբ, վորտեղ աշխատում եք ինքներդ: Այդ հիման վրա յեկ յես անձամբ ինձ այդ մտքով ազատված եմ համարում վո՛չ միշտ հաճելի այդ պարտականութիւնից.— յես կարող եմ միայն միանալ մեր թանգարանների ներկա դրութեան գնահատականի զգալի մասին: Բայց միանալ վո՛չ նրա համար, վո՛ր ընդգծած լինեմ փաստերը, «այլ նրա համար, վորպեսզի յեթե վո՛չ անմիջապէս փոխենք այդ փաստերը, համենայն դեպս գոնե անմիջապէս վեր քշտենք թեկերս աջնալիսի աշխատանքի համար, վորը սկիզբ դնի նրանց վերափոխմանը:

Յես կարծում եմ, ընկերներ, վոր յեթե մենք հայտնաբերենք մեր ամբողջ եներգիւն, մեր գործի մեջ քաշենք մասսայական կազմակերպութիւններին, ինչպես կենտրոնում, այնպես ել տեղերում, և կարողանանք դրա շուրջը կազմակերպել բանվորական մասնաներին, ապա միանգամայն բնական ե, վոր թանգարանային յերկրորդ համագումարին մենք հասած կլինենք մի այնպիսի դրութեան, վոր ալլա ազատված կլինենք մի շարք այն անհաճո գնահատականներից, վորոնք իրենց արտացոլումը գտան առաջին համագումարի սղագրութեան մեջ:

Յես միանգամայն ուղիղ եմ համարում այն, վոր

թանգարանային առաջին համագումարն հասկացել և իր խնդիրը, վո՛չ միայն թանգարանային գործի հետ կապված նյութական-կազմակերպչական հարցերը քննելու մտքով, այլ և այն մտքով, վոր նա բարձրացրեց, կամ համենայն դեպս ձեռնարկեց ամեն միջոցի, վորպիսով թանգարանային գործին վերաբերյալ խնդիրների քննադատութիւնը դրվի այնպիսի բարձրութեան վրա, առանց վորի մենք չենք կարող ուղիղ գծով սկսել թանգարանային հին ցանցի վերակառուցումը:

Այն, վոր մենք պետք ե վերակառուցենք մեր թանգարանները մատերիալիստական դիալեկտիկայի հիմունքներով,— դա բավական ակներև ճշմարտութիւն ե, և այն, վոր մենք պիտի աշխատենք հասնել դրան թանգարանային գործի բոլոր ճյուղերում,— դա նույնպես անկասկած ե: Սակայն, յես պիտի ասեմ ձեզ, վոր հեշտ ե այս առթիւ զեկուցում կարգալը, թեև այս առթիւ ել պիտի ասեմ, վոր թերևս այստեղ ել դժվար թե հաջողվի մի անգամից հասնել մտքի պարզութեան,— պակաս հեշտ չե համապատասխան լեզրակացութիւն գրելը, թեև նույնը և այստեղ — մտքի պարզութեան հասնելը հեշտ չե,— բայց անհամեմատ ավելի դժվար և իրագործել հենց այդ վերակառուցումը, այսինքն իրերի կազմակերպումը թանգարանում մատերիալիստական դիալեկտիկայի հիմունքով: Կրկնում եմ, այդ կատարելն անհամեմատ դժվար ե և դուք մի՞ք դժգոհ իմ գեմ, չեթե յես ձեզ ասեմ, վոր այստեղ յես վո՛չ մի չափով չեմ ուզում վորևէ իլլուզիա ստեղծել:

Թանգարանային առաջին համագումարին, թանգարանային գործի պրակտիկներին մենք կտրուկ և ուղղակի պիտի ասենք, վոր դուք այստեղ կհանդիպեք

մի շարք դժվարագույն խնդիրներ և վոր դուք այստեղ,—սա արդեն կտրելի չի նախորդը ասել,—անխուսափելիորեն կանք բավական չափով սխալներ. գործը նոր և ու չափազանց դժվար:

Այս գործն ավելի դժվար է, քան մի փիլիսոփայական լավ գիրք գրելը և ավելի դժվար, քան առհասարակ գիրք գրելը:

Թանգարաններում իրերը կադմակերպել այնպես, վոր նրանք հենց իրենք իրենց դասավորութեամբ հանդիսանան մատերիալիստական դիալեկտիկայի կենդանի պրոպագանդիստներ,—դա շատ դժվար գործ է: Դա պահանջում և Մարքս-Էնգելսի մեթոդի տիրապետումն, մասնագիտական մեծ պաշարի հետ միասին: Յես անկեղծորեն պիտի ասեմ, վոր չեթե ինձ առաջարկեցին վորեւ թանգարան, վոր յես տանեմ այնտեղ այդ աշխատանքը,—չես այդ առաջարկից կհրաժարվելի անպայման: (Ծիծաղ և ծափահարութիւններ): Կհրաժարվելի վոր թե նրա համար, վոր չես այդ խնդիրը հերթական չեմ համարում, կամ համարում եմ այդ անիրադրածելի, այլ կհրաժարվելի նրա համար, վոր յես ինձ մասնագետ չեմ համարում թանգարանային գործի ասպարիզում: Յես կարծում եմ, վոր իրերը Մարքսի, Ենգելսի ու Էնգելսի մեթոդով դասավորելու համար, և դասավորելու գրագետ կերպով,—հարկավոր է վոր միայն դիալեկտիկական մատերիալիզմը գործադրել դիտնալ, այլ և պետք է գրագիտ մարդ լինել թանգարանային գործի այն ճյուղի մեջ, ուր կամենում եք դասավորել այդ իրերը (ծափահարութիւններ):

Ընկերներ, չես իմ վողջույնի խոսքի մեջ ասացի ձեզ մեր յերիտասարդ կադրերի մասին, այն մասին,

վոր իմ կարծիքով թանգարանային կադրերի պատրաստման աշխատանքում մենք անշուշտ ունենք արդեն վորոշ առաջադիմութիւն: Սակայն յես մի անգամ ել պիտի ընդդժեմ, վոր մենք պետք է աշխատենք, վորպեսզի մեր յերիտասարդ թանգարանականները լինեն վոր միայն լավ մարքսիստներ (դա գլխավորն է), այլ լինեն և թանգարանային «իրերը» լավ ճանաչողներ: (Ծափահարութիւններ): Մենք պետք է ունենանք այնպիսի յերիտասարդ կադրեր, վորոնք իրենց անձի մեջ միացրած լինեն մարքսիզմը թանգարանային բաղմակողմանի կրթութեան հետ, այսինքն տվյալ մասնագիտութեան լիակատար տիրապետութեան հետ: (Ծափահարութիւններ):

Այն յերիտասարդութիւնը, վորին մենք ուղարկում ենք թանգարաններն աշխատելու, չպիտի շփոթվեն այն բանից, վոր աշխատանքի սկզբում կարող է պատահել, վոր ամեն բան այնպես դուրս չգա, ինչպես ինքն եր կամենում: Աշխատանքի պրակտիկան թանգարանում, ուղադիր վերաբերմունքի հետ միասին դեպ այդ պրակտիկան, հնարավորութիւն կտա թանգարանային ամեն մի աշխատավորի, ամեն մի առաջ քաշվածի լիակատար կերպով տիրապետել աշխատանքի այդ ճյուղին, և վերջիվերջո դառնալ իսկական մասնագետ:

Թանգարանային գործում, նրա դարգացման ներկա աստիճանում մեր գլխավոր թշնամին հանդիսանում է հետադեմ համոզութիւնը: Մենք հայտարարում ենք նրա դեմ անողոք կռիվ, ըստ վորում հենց նա յի, վոր թանգարանային գործի զարգացումը կասեցնում է տվյալ աստիճանի վրա: Դա մեր գլխավոր թշնամին է, վորի գլուխը պիտի ջախջախենք մենք: (Ծափահարութիւններ):

Բայց, ընկերներ, մենք ունենք այստեղ և ուրիշ հակառակորդ ուժ, ճիշտ է, վրէժ գլխավոր, բայց համեմատյն դեպք աշխատին, վորը մենք զանց չպիտի առնենք: Մեր մեջ թանգարանային գործում կա մի ձրգտում՝ թանգարանային վերակառուցման մի շարք խընդիրներ լուծել տուանց բավականաչափ ճիշտ կերպով հաշվի տունելու իրականութունը (նյութական բազան, թանգարանների դանազան տիպերը, մարքսիստորեն պատրաստված կադրերի առկայութունը և այլն): Մենք կարող ենք կազմել շատ լայն թանգարանային պլաններ, մենք կարող ենք յերևակայել, վերացականորեն յերազել այնպիսի մի դանգված, վոր կարող է այնուամենայնիվ թղթի վրա բավական գեղեցիկ յերևալ, սակայն գործի մեջ՝ գործնականում կարող է մեծ անախորժութուններ առաջ բերել թանգարանային ամբողջ գործի զարգացման համար: Մեղանում տեղ-տեղ ձրգտում կա դուրարորորք եքսպերիմենտների (փորձերի), թեթե մոտեցում թանգարանային վերակառուցման խնդրի գործնական լուծմանը և գոհնկացումն հենց թանգարանային վերակազմությանը համապատասխան սոցիալիստական շինարարության խնդիրներին: Մենք, իհարկե, չենք կարող թանգարանային գործի նոր եքսպլոզիվայում գնալ եքսպիրիմենտների ուղիով (փորձերի): Բայց մենք պիտի խուսափենք դուրարորդութունից, թեթե մոտեցումից ու սկզբունքի գոհնկացումից: Այս բոլորն ուշագիւր կերպով ինկատի առնենք ու միահամուռ հարվածենք մեր գլխավոր թըշնամուն թանգարանային գործում, այսինքն հետադեմ համովությանը, վորը չի կամենում ցած գալ իր հին թանգարանային կոլլեկցիոներական թառերից: (Ծափարութուններ):

Ամբողջ մի շարք գեկուցումներ, վոր դուք լսեցիք ու քննեցիք համագումարի պլենար նիստերում ու սեկցիաներում, հնարավորութուն են տալիս հասնելու պարզ ու վորոշ սկզբունքային դիրքերին: Յուրաքանչյուր գործի հաջողութուն կախված է նրանից, թե վորչափ պարզ ու վորոշ է մեզ համար այն նպատակը, վորին մենք ձգտում ենք և այն ուղիները, վորոնցով մենք պիտի շարժվենք առաջ: Այստեղ ել թանգարանների վերակառուցման սկզբունքների վերաբերմամբ մենք այս առաջին համագումարում հասանք այդպիսի տեսական պարզության, վորն, իհարկե, զգալի չափով հեշտացնում է մեր թանգարանային գործնական աշխատանքը: Մրա մեջ յես տեսնում եմ մեր առաջին թանգարանային համագումարի հաջողութուններից մեկը: Այժմ խոսքը ձերն է՝ գործնականին ու գործնական աշխատավորներին:

Այստեղ ինձ մոտ է մանդատային հանձնաժողովի հաշվետվութունը, վորը դուք պիտի լսեք: Յեվ վորովհետև յես չեմ մանդատային հանձնաժողովի կողմից գեկուցողը, խնդրում եմ ներքե ինձ, վոր վորոշ չափով բոնադրավում եմ մանդատային հանձնաժողովի իրավունքները: Մանդատային հանձնաժողովի հաշվետվութունը մի շարք թվական սղունյակներով վավերացնում է համագումարի կազմը: Յեվ ահա թե իմ կարծիքով ինչն է այստեղ խրատական: Խրատական հանդիսանում է այն, վոր այս թանգարանային համագումարում, — յեթե վերցնենք վճռական ու խորհրդակցական ձայները միասին, — մասնակցում են զգալի թվով թանգարանային աշխատավորներ — կոմունիստական կուսակցության անդամներից ու լենինյան

կոմիտեներին: Սա վկայում է այն մասին, վոր մենք կարողացել ենք արդեն հասնել այն դրության, վոր ներգրավենք կուսակցական վորոշ շերտ թանգարանային աշխատանքի մեջ:

Յեթե վերջները համագումարի կազմն ըստ կրթության, ապա 50% կուսակցականների ու կոմիտեականների առկայության հետ մենք ունենք, որին՝ ճակ, համագումարին մասնակցողների մոտ կես մասը բարձրագույն կրթությամբ մարդիկ:

Յեա կարծում եմ, ընկերներ, վոր սա ևս հանդիսանում է մի դրական հանգամանք: Յեա դրական եմ համարում նաև այն, վոր մենք կարողացանք թանգարանային առաջին համագումարի պատգամավորների կազմի մեջ մտցնել և՛ թանգարանային յերկտասարդությանը, և՛ թանգարանային մեծ ստաժով աշխատավորներին: Յեա կարևոր եմ համարում առանձնապես նշելու այն, վոր համագումարին ներկա յեն վնչ միայն ժողովրդական Լուսավորության Կոմիտեների թանգարանների ներկայացուցիչները, այլ ներկայացուցիչներ և այլ ժողովուհիների թանգարաններից (ժողտնտեսության, Հողժողովուհու, Զինծովային, Աշխատողուհիների և այլն): Այս բանը պարտավորեցնում է մեզ ամենիս, վորպեսզի սկսենք իրագործել թանգարանային ամբողջ ցանցի միասնական մեթոդական դեկավարությունը:

Թանգարանային հանձնաժողովը մատնացուցց է անում գործարանների ու ֆաբրիկաների բանվորների ներկայացուցչության բացակայությունը համագումարում: Սա նշանակում է, վոր թանգարանային առաջին համագումարը դեռ չի կարողացել զբաղվել պրոլետարական

հասարակայնության ուշադրությունը: Թանգարանային աշխատանքի այս դեֆիկտն անպայման պետք է վերացնել տեղերում, ըստ վորում, յեթե թանգարանները կամենում են կուլտուրական հեղափոխության գործիքներից մեկը լինել, ապա նրանք պետք է ներմուծան վորոշ ձև դադեն մասնակցական կազմակերպված կուլտուրական շարժման մեջ, վորը ներկայիս ծավալվում է մեր վողջ Միության տերիտորիայում:

Թանգարանային գործի պրակտիկները տեղերում պետք է անհապաղ ծավալեն մի շարք միջոցառումներ, վորպեսզի դեպի թանգարանային գործը գրավեն տեղական կուսակցական կազմակերպություններին, ներգրավեն այդ գործի մեջ կոմիտեականներին, և դրավեն խորհրդային հասարակայնության առաջավոր տարրերի ուշադրությունը: Այս պարտադիր պայմանի իրացման դեպքում թանգարանները կուլտուրական հեղափոխության գործիք դարձնելու ուղին զգալի չափով կհեշտանա և ժամանակի տեսակետից կկրճատվի:

Յեա համոզված եմ, ընկերներ, վոր թանգարանային առաջին համագումարը կաշակցի թե Լուսավորչկոմտին, և թե ձեզ տեղերում, աշխատելու, վորպեսզի թանգարանային շինարարությունն իր բոլոր մասերում սկսի իսկապես հավասարվել, — և վորքան ուժգին, այնքան լավ, — սոցիալիստական շինարարության ընդհանուր գլխավոր գծին, ամբողջ ճակատով սոցիալիստական արշավի ծավալման ներկա շրջանում:

Թույլ տվեք ձեզ, թանգարանային գործի պրակտիկներին հաջողություն ցանկալ, վորպեսզի թանգարանները դարձնեն սոցիալիզմի շինարարության ու կուլտուրական հեղափոխության ապաստարկուհիներ: (Բուռն ծափահարություններ)

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0142536

257-

ՀԻՆՔ 25 400 (14, II)

Ա. ԲՈՒԲՆՈՎ
Օ ՄՈՅԵԱԽ

Գոսիզատ ՍՍՐ Արմենի
Երևան — 1931

14509